

ROZDZIAŁ I: POCZĄTKI CYWILIZACJI

	Wymagania podstawowe (na 2 i 3)	Wymagania ponadpodstawowe (na 4, 5 i 6)
1. Prahistoria człowieka	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: ewolucja, australopitek, <i>homo habilis</i>, <i>homo erectus</i>, <i>homo neandertalensis</i>, <i>homo sapiens</i>, paleolit, koczowniczy tryb życia - wymienia w kolejności etapy ewolucji człowieka - wskazuje na mapie kolebkę ludzkości - opisuje warunki życia ludzi w czasach prahistorycznych - podaje nazwy najważniejszych wynalazków człowieka z czasów prahistorycznych - wymienia sposoby krzesania ognia stosowane przez człowieka pierwotnego 	<ul style="list-style-type: none"> - określa ramy chronologiczne kolejnych etapów ewolucji człowieka - podaje najistotniejsze cechy wyglądu różnych gatunków człowiekowatych i ich umiejętności - wskazuje na mapie kierunki i trasy ekspansji gatunku ludzkiego - omawia znaczenie tworzenia i praktycznego zastosowania narzędzi oraz opanowania umiejętności krzesania ognia dla rozwoju człowieka - wyjaśnia, na czym polegała zależność człowieka od przyrody - wymienia przyczyny powstania pierwszych dzieł sztuki praludzi
2. Czas wielkich przemian	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: neolit, rewolucja neolityczna, osiadły tryb życia, osada, megalit, dolmen, epoka brązu, epoka żelaza - określa ramy chronologiczne rewolucji neolitycznej - opisuje życie codzienne ludzi przed rewolucją neolityczną - przedstawia zmiany, które zaszły w życiu człowieka w okresie neolitu - podaje nazwy metali wykorzystywanych przez praludzi do wytopu broni, narzędzi, ozdób - omawia sposób wytopu brązu i żelaza - wymienia rodzaje narzędzi i ozdób wytwarzanych w epoce brązu 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia wpływ zmian klimatycznych na tryb życia człowieka pierwotnego - uzasadnia słuszność określenia <i>rewolucja</i> dla zmian, które zaszły w życiu człowieka w okresie neolitu - omawia tryb życia i zajęcia ludzi epoki neolitu - nazywa i lokalizuje na mapie pozostałości najstarszej znanej osady ludzkiej - charakteryzuje wygląd osad neolitycznych - wskazuje na mapie miejsce położenia najbardziej znanej budowli megalitycznej - opisuje wygląd i funkcje budowli megalitycznych - wyjaśnia, jakie zmiany nastąpiły w życiu człowieka dzięki opanowaniu umiejętności wytopu metali
3. W kraju Sumerów	<ul style="list-style-type: none"> - podaje ramy chronologiczne istnienia cywilizacji sumeryjskiej - poprawnie posługuje się terminami: cywilizacja, Żyzny Półksiężyc, Mezopotamia, system irygacyjny, Sumerowie, miasto-państwo, król-kapłan, zikkurat - lokalizuje na mapie Mezopotamię - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Mezopotamii - określa rolę rzek w starożytnej Mezopotamii - opisuje wygląd miast sumeryjskich - wymienia osiągnięcia Sumerów 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje oddziaływanie warunków naturalnych na życie mieszkańców Mezopotamii - wyjaśnia, jaki wpływ na organizację pierwszych państw miało ich położenie geograficzne oraz warunki naturalne - przedstawia związek między budową i utrzymaniem sieci irygacyjnej a powstaniem pierwszych państw - omawia organizację państwa Sumerów
4. Babilonia i Asyria	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 2 tys. lat p.n.e., XVIII w. p.n.e., VII w. p.n.e., 612 r. p.n.e., VI w. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: Babilon, Kodeks Hammurabiego, politeizm, Aszur, Niniwa, wiszące ogrody, rydwan - prezentuje najważniejsze fakty z historii Asyrii i Babilonii - przedstawia dokonania postaci: Hammurabiego, Nabuchodonozora II, Sargona II Wielkiego, Asurbanipala - lokalizuje na mapie państwo babilońskie i asyryjskie - omawia najważniejsze zasady prawne zapisane w Kodeksie Hammurabiego - wymienia rodzaje wojsk wschodzących w skład armii asyryjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia organizację państwa babilońskiego - wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa dla sprawnego funkcjonowania państwa - interpretuje zasadę „oko za oko, ząb za ząb” - ocenia starożytny system prawny - opisuje wygląd Babilonu za panowania Nabuchodonozora II - omawia system religijny starożytnej Babilonii - przedstawia osiągnięcia cywilizacji asyryjskiej - wymienia czynniki, które umożliwiły Asyryjczykom prowadzenie skutecznej polityki podbojów - wymienia rodzaje wojsk wchodzących w skład armii asyryjskiej - opisuje organizację armii asyryjskiej
5. W Egipcie faraonów	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 3 tys. lat p.n.e., XIII w. p.n.e., 31 r. p.n.e. - podaje ramy chronologiczne istnienia cywilizacji egipskiej - poprawnie posługuje się terminami: Egipt Górny, Egipt Dolny, faraon - przedstawia najważniejsze dokonania Ramzesa II - lokalizuje na mapie Egipt - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Egipcie - charakteryzuje strukturę społeczeństwa egipskiego - określa zakres władzy faraona 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę Nilu w rozwoju cywilizacji egipskiej - uzasadnia słuszność określenia „Egipt – darem Nilu” - omawia organizację państwa egipskiego - tłumaczy, jaką rolę odgrywały poszczególne warstwy społeczeństwa egipskiego - opisuje państwo egipskie za panowania Ramzesa II - prezentuje dzieje Egiptu w I tysiącleciu p.n.e.

6. Piramidy, mumie i hieroglify	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 2500 r. p.n.e., 1313 r. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: politeizm, mumia, mumifikacja, sarkofag, piramida, sfinks, hieroglify, Dolina Królów - wymienia imiona najważniejszych bogów egipskich - podaje nazwy najslawniejszych piramid egipskich - przedstawia największe osiągnięcia cywilizacji egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia cechy charakterystyczne wyglądu wybranych bogów egipskich - omawia rolę religii w życiu starożytnych Egipcjan - podaje przyczyny mumifikacji zwłok - opisuje etapy procesu mumifikacji - tłumaczy, czym były i jak budowano egipskie piramidy - określa system wartości starożytnych Egipcjan - ocenia wkład mieszkańców Egiptu w rozwój cywilizacji - wyjaśnia przeznaczenie Doliny Królów
7. Starożytny Izrael	<ul style="list-style-type: none"> - określa ramy chronologiczne istnienia państwa żydowskiego - poprawnie posługuje się terminami: Hebrajczycy, Kanaan, Palestyna, Jahwe, Juda, Izrael, niewola babilońska, prorok, Mesjasz, monoteizm, judaizm, dekalog, menora, Biblia, Tora, Arka Przymierza - przedstawia dokonania postaci: Abrahama, Mojżesza, Dawida, Salomona, Cyrusa II Wielkiego - lokalizuje na mapie Izrael - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne Palestyny - określa różnice między religią Żydów a wierzeniami pozostałych cywilizacji starożytnych 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie szlak wędrówki Izraelitów z Egiptu do Kanaan i omawia jej przebieg - opisuje okoliczności powstania państwa Izrael - omawia sytuację narodu żydowskiego po śmierci Salomona - przedstawia okoliczności upadku państwa żydowskiego - określa rolę proroków i Mesjasza w życiu Hebrajczyków - charakteryzuje system wierzeń Izraelitów - opisuje wygląd świątyni jerozolimskiej - ocenia rolę Biblii jako źródła historycznego
9. Od rysunków naskalnych do alfabetu	<ul style="list-style-type: none"> - podaje daty powstania poszczególnych rodzajów pisma - poprawnie posługuje się terminami: piktogram, pismo klinowe, hieroglif, pismo demotyczne, papirus, alfabet, Fenicjanie - wymienia rodzaje pisma, którymi posługiwały się ludy starożytne - podaje nazwy materiałów piśmienniczych stosowanych w starożytności - określa rolę pisma w starożytności - opisuje znaczenie alfabetu stworzonego przez Fenicjan 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przyczyny powstania pisma - przedstawia historię pisma - omawia znaczenie powstania pisma dla rozwoju cywilizacji ludzkiej - opisuje sposób produkcji papirusu - tłumaczy, na czym polega wyższość pisma alfabetycznego nad pismem obrazkowym - wyjaśnia znaczenie pisma dla cywilizacji współczesnej